

УДК 338.2

С.Г. Артемов, здобувач

Чернігівський державний інститут економіки і управління, м. Чернігів, Україна

**РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ
ГОСПОДАРЮВАННЯ****С.Г. Артемов**, соискатель

Черниговский государственный институт экономики и управления, г. Чернигов, Украина

**РАЗВИТИЕ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В СОВРЕМЕННЫХ
УСЛОВИЯХ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ****S.H. Artemov**, applicant

Chernihiv State Institute of Economics and Management, Chernihiv, Ukraine

**DEVELOPMENT OF THE INVESTMENT PROCESSES IN THE CONTEMPORARY
ECONOMY**

Розглянуто основні проблеми розвитку інвестування, які виникають в Україні в умовах трансформації економіки. Визначено особливості вітчизняних напрямів розвитку інвестування.

Ключові слова: інвестування, сучасні умови економіки України, напрями розвитку інвестування.

Рассмотрены основные проблемы развития инвестирования, которые возникают в Украине в условиях трансформации экономики. Определены особенности отечественных направлений развития инвестирования.

Ключевые слова: инвестирование, современные условия экономики Украины, направления развития инвестирования.

The article encloses the fundamental problems of development of investing that occur in Ukraine within economy transformation. The peculiarities of domestic areas of development of investing.

Key words: investment, current economic conditions Ukraine, areas of investment.

Постановка проблеми. В незалежній Україні завжди стояло питання щодо збільшення обсягів інвестування в реальний сектор економіки, підвищення ефективності інвестиційної діяльності та необхідності прискороеного розвитку базових галузей економіки. Вирішення проблем пошуку інвестиційних ресурсів і раціонального їх розміщення, безумовно, пов'язане з забезпеченням ефективного використання інвестицій, що передбачає досягнення мети інвестиційного проекту, його реалізації на умовах раціональності, економічності та підвищеної відповідальності за ефективність капіталовкладень. У зв'язку з цим однією з найбільш важливих сучасних наукових проблем є пошук шляхів інтенсифікації інвестиційних процесів, розроблення ефективних схем і механізмів, реалізації інвестиційних проектів в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів.

У результатах наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів щодо розвитку інвестування та реалізації інвестиційних процесів в Україні не знайшли всебічного відображення й вимагають подальшого розроблення проблеми, пов'язані з фінансовим забезпеченням інвестиційного процесу, інвестиційними можливостями суб'єктів господарювання залежно від специфіки їх виробничої діяльності, складу і структури джерел фінансування, методів залучення фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У ході наукових досліджень були узагальнені надбання вітчизняних та зарубіжних учених, а саме: М. Бромвича, І.О. Бланка, М.Д. Білик, С.Ю. Вайнштейна, В.А. Вісящева, Е.Г. Величка, С.О. Гуткевича, Б.В. Губського, А.Ф. Гойка, Л. Гітмана, М. Джонка, А.М. Єріної, П.Н. Завліна, В.Ю. Катасонова, В.В. Ковалева, І. Крейдича, В.П. Лещука, І.Я. Лукасевича, О.Ю. Лактіонової, О.В. Мотовилова, Т.В. Майорової, Д.В. Норткотта, А.А. Пересади, Е.Г. Прилипка, В.П. Савчука, О.П. Чернявського, І. Фішера, В.Я. Шевчука, С.І. Юрія та інших.

Проблемам фінансування інвестиційних проектів та програм присвячені наукові праці зарубіжних науковців, таких як С. Блок, Ю. Брігхем, І. Велш, С. Майерс, Дж. Хірт та ін., які зробили вагомий внесок у розвиток теорії інвестування, розширення понятійного апарату економічної науки в інвестиційній сфері.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Актуалізація прискорення інвестиційних процесів на пореформеному етапі в Україні викликана необхідністю активного розвитку підприємницької діяльності суб'єктів різних форм власності, орієнтацією на технологічне оновлення виробництва, а також на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. У вітчизняній економіці проблеми розвитку інвестування і реалізації інвестиційних проектів в умовах ринкової економіки та певні неузгодженості у науковому й організаційно-практичному аспектах суттєво гальмують розвиток інвестиційних процесів. У наукових працях вітчизняних та зарубіжних авторів не знайшли всебічного відображення і вимагають подальшого розроблення проблеми активізації інвестиційних процесів, пошуку джерел інвестування та оптимізації їх складу та структури, визначення раціональних форм і методів залучення фінансових ресурсів, адекватних сучасним умовам.

Мета статті. Головною метою статті є визначення стимулів активізації інвестиційної діяльності, підвищення ефективності інвестиційних процесів у нових умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Дослідження проблем інвестиційного розвитку в умовах трансформації економічної системи країни вважаємо за доцільне розпочати з визначення сутності основних понять інвестиційної діяльності. Інвестиції – це надто динамічне поняття, тому його роль, значення і місце у розвитку суспільства визначаються дуже активно. Є чимало модифікацій поняття “інвестицій”, що відображають різноманітність підходів до розуміння його економічної сутності, однак вони недостатньо повно висвітлюють цю тему і ґрунтуються переважно на розгляді позицій зарубіжних економістів. Призначення інвестицій набуло певних змін під впливом економічного розвитку суспільства. Отже, перехід до ринкової економіки зумовив наповнення поняття “інвестиції” новим змістом.

Особливістю забезпечення розвитку інвестування й ефективного фінансування та реалізації інвестиційних проектів в умовах трансформації економіки України є те, що вітчизняні моделі та напрями фінансування інвестиційних проектів, від рівня розвитку яких залежить економічне піднесення держави, ще тільки формуються. Характер напрямів фінансування інвестиційних проектів залежить перш за все від створення в Україні сприятливого інвестиційного клімату.

Розвиток інвестиційного сектору відіграє вирішальну роль та визначає загальний рівень зростання економіки. За наявності інвестицій збільшуються обсяги виробництва, зростає національний дохід, розвиваються в конкуренції галузі та підприємства, задовольняючи попит населення на товари та послуги. Отриманий приріст національного доходу частково знову накопичується, активізуються інвестиційні процеси, відбувається подальше збільшення виробництва, процес повторюється безупинно. Таким чином, інвестиції, що утворились за рахунок національного доходу в результаті його розподілу, самі обумовлюють його зростання, тобто розширене відтворення. При цьому чим ефективніше використовуються інвестиції, тим більшим є рівень зростання національного доходу, що, у свою чергу, сприяє зростанню абсолютних розмірів накопичення, які знову вкладаються у виробництво [1]. Такий процес – не випадковість, бо інвестиційний розвиток є одним з напрямків становлення ринкової економіки, що потребує забезпечення випереджаючих темпів зростання інвестицій порівняно з темпами зростання ВВП.

Сутнісний зміст процесу інвестування розкривається за умови системного аналізу діалектичного взаємозв'язку таких категорій, як “інвестиційний попит”, “інвестиційна пропозиція” та “інвестиційне забезпечення”(рис.).

Інвестиційний попит (попит на інвестиційні ресурси) і інвестиційна пропозиція (пропозиція інвестиційних ресурсів на ринку капіталу) – економічні категорії інвести-

ційної сфери, які перебувають у діалектичній взаємодії, у процесі якої інвестиційний попит – це представлена на інвестиційному ринку потреба в інвестиційних ресурсах, а інвестиційна пропозиція – сукупність інвестиційних джерел, які готові надати інвестиційні ресурси за певною ціною, що характеризує вартість капіталу кожного окремого інвестиційного джерела.

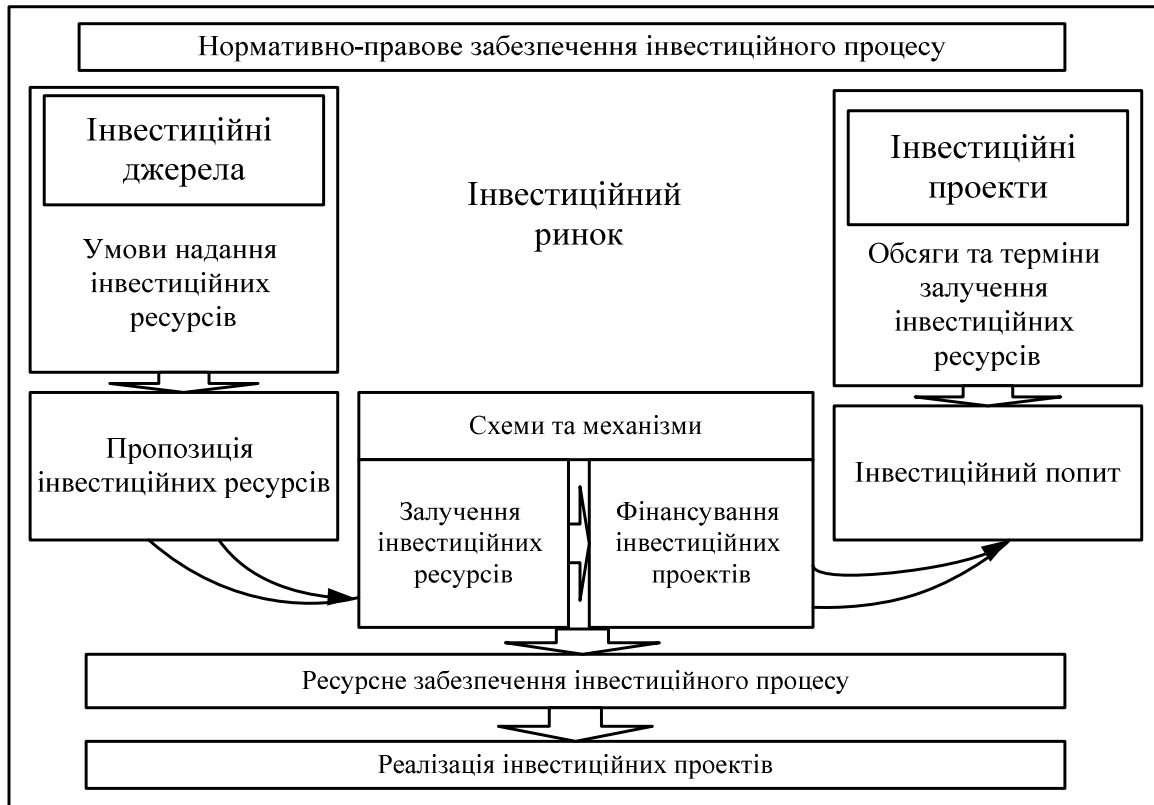

Рис. Схема ресурсного забезпечення реалізації інвестиційних проектів

Діалектична залежність інвестиційного попиту й інвестиційної пропозиції полягає у тому, що попит на інвестиційні ресурси зумовлюється об'єктивною необхідністю оновлення основних засобів виробництва з метою забезпечення функціонування підприємств у конкурентному середовищі. Пропозиція інвестиційних ресурсів формується сукупністю інвестиційних джерел, умови надання інвестиційних ресурсів яких визначається кон'юнктурою на ринку капіталів.

Інвестиційне забезпечення – це забезпечення попиту інвестиційних проектів та програм в інвестиційних та інших видах ресурсах. Попит на певні джерела інвестиційних ресурсів залежить від їх вартості, що визначає структуру інвестиційних джерел і обсяг залученого капіталу, впливаючи на якість інвестиційного забезпечення відтворювального процесу.

Актуалізація розкриття сутності вказаних категорій визначається їх роллю та значенням у забезпеченні реалізації інвестиційного процесу як умови розширеного відтворення основних засобів виробництва в усіх його формах (капітально-відновлювальні ремонти, модернізація, технічне переоснащення, реконструкція, розширення, нове будівництво) та створення необхідних і достатніх умов для сталого економічного розвитку України. Аналіз статистичних даних табл. дає змогу визначити напрямки та обсяги зростання інвестицій на прикладі Чернігівської області.

Як видно з табл., 2008 рік (передкризовий) відзначається максимальними обсягами інвестицій у різні види економічної діяльності, після якого різкий спад інвестиційної

активності поступово усувається за умов активізації господарської діяльності в регіоні. Вказана динаміка інвестицій прослідковується за всіма регіонами України.

Таблиця

Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності (у фактичних цінах: тис. грн)

Види економічної діяльності	Роки					
	2001	2005	2008	2009	2010	2011
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	55784	150380	558205	286026	373553	665891
Промисловість	286843	603316	1083692	634115	621520	852419
Будівництво	10243	15465	63388	20743	16921	18821
Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	18469	92983	189142	94690	99451	296430
Діяльність готелів та ресторанів	1123	1832	16023	17050	17012	20521
Діяльність транспорту та зв'язку	88679	229007	457295	185417	273159	267892
Фінансова діяльність	7677	7004	28804	5761	11115	18385
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	56192	166761	435174	244535	456338	486371
Діяльність у сфері інформатизації	345	481	895	252	147	647
Діяльність у сфері права, бухгалтерського обліку, інжинірингу; надання послуг підприємцям	2293	7792	6368	3584	8994	34953
Державне управління	1564	14266	28659	27274	48626	29431
Освіта	7580	8724	31411	10365	14707	57539
Охорона здоров'я, надання соціальної допомоги	6848	12454	49565	27378	29727	44707
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	11295	30609	111279	34542	24754	34189

Однак у межах означеної проблеми нагальним завданням дослідження є аналіз кількісних і якісних характеристик змін, що відбуваються в економічному просторі та впливають на інвестиційний процес. Необхідно здійснювати аналіз обсягів та складу інвестицій у комплексі з оцінкою змін щодо ВВП.

В українській економіці, якщо зважати на співвідношення темпів зростання ВВП та темпів зростання обсягів інвестицій, складається на перший погляд сприятлива ситуація для переходу підприємств до ефективних форм фінансування. Проте фінансування інвестиційних проектів у посткризовий період залежить від поквартальних обсягів інвестицій в основний капітал та внутрішній валовий продукт [6]. Фінансування інвестиційних проектів за допомогою сезонного розподілу обсягів фінансування інвестицій пов'язане з певними проблемами й закономірностями.

Для визначення поквартальних показників обсягу інвестицій в основний капітал необхідно на основі статистичної інформаційної бази здійснити очищення числових рядів від сезонних варіацій за допомогою алгоритму сезонного впорядкування певних інвестицій.

Наявність значних квартальних перепадів у фінансуванні інвестиційної діяльності свідчить, що значна частина вітчизняних проектів має інвестиційну стадію, коротшу, ніж квартал.

Інший підхід пропонує науковець А.М. Єріна, відповідно до якого тривалість інвестиційної стадії проекту визначається за допомогою коефіцієнта кореляції між обсягами ВВП та обсягами інвестицій [8]. При цьому автор досліджує часовий зсув між обсягами інвестицій і обсягами ВВП, використовуючи кореляційний аналіз поквартальних даних.

Утім, проведення такого аналізу, на нашу думку, пов'язане з певними труднощами, які викликані значною сезонністю ВВП та різними обсягами інвестицій. Отже, для вилучення сезонного фактора необхідно на основі алгоритму сезонного впорядкування рядів ВВП та інвестицій розрахувати коефіцієнти кореляції між ВВП та обсягом інвестицій.

Крім того, для ефективного розвитку інвестицій в Україні дуже важливо використовувати весь спектр можливих джерел фінансування інвестиційних проектів, тобто не лише банківські кредити та власні ресурси, але й емісію та розміщення цінних паперів, акцій, облігацій тощо.

Висновки та пропозиції. Особливістю забезпечення ефективного розвитку інвестування в умовах трансформації економіки України є те, що вітчизняні моделі та напрями забезпечення реалізації інвестиційних проектів, від рівня розвитку яких залежить економічне піднесення держави, ще тільки формуються. Розвиток інвестування залежить перш за все від створення в Україні сприятливого інвестиційного клімату. Завдяки запровадженню на національному фондовому ринку загальноновизнаних у світі принципів і стандартів поведінки інвесторів та інших учасників інвестиційного процесу, довіра до вітчизняних цінних паперів, а отже і їх інвестиційна привабливість, зростуть.

Список використаних джерел

1. *Бланк И. А.* Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К. : МП “ІТЕМ” ЛТД, Юнайтед ЛондонтрейдЛимитед, 1995. – 448 с.
2. *Мочерний С. В.* Методологія економічного дослідження / С. В. Мочерний. – Л. : Світ, 2001. – 416 с.
3. *Про інвестиційну діяльність* : Закон України від 18.09.1991 р. // Електронна бібліотека “Юрист-Плюс”. – К. : ЦКТ, 2000.
4. *Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)* : Закон України // Електронна бібліотека “Юрист-Плюс”. – К. : ЦКТ, 2001.
5. *Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності* : Закон України // Електронна бібліотека “Юрист-Плюс”. – К. : ЦКТ, 1999.
6. *Ільчук В. П.* Фінансове забезпечення функціонування інноваційно-інвестиційних комплексів / В. П. Ільчук // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2006. – № 27. – С. 14-22.
7. *Суржик В. Г.* Акціонування й управління акціонерним капіталом / В. Г. Суржик // Фінанси України. – 1999. – № 1. – С. 82-85.
8. *Суржик В. Г.* Моделювання можливих наслідків та результатів діяльності акціонерних товариств / В. Г. Суржик // Вісник Академії праці та соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2002. – Вип. 2. – С. 85-88.
9. *Суржик В. Г.* Фінансове прогнозування доходів і витрат акціонерного підприємства / В. Г. Суржик // Фінанси України. – 1997. – № 12. – С. 70-78.